

บทนำ

ความสำคัญของเนื้อหาวิชา

การทำมาหากินของชาวไทยในอดีตอันยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นข้อปัญหาที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการและนักการศึกษาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะข้อมูลที่จะให้ภาพเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตทางด้านนี้ มีน้อยมาก แม้จะมีหนังสือทางวิชาการผลิตออกสู่ตลาดหลายเล่ม แต่ก็ยังไม่มีเล่มใดที่จะเสนอภาพการทำมาหากินของชาวไทยในอดีตทั้งยุคสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ได้สมบูรณ์ดีนัก ด้วยเหตุนี้หนังสือเล่มนี้จึงเป็นการแสดงออกถึงความเพียรพยายามที่จะเสนอภาพการประกอบอาชีพของชาวไทยในอดีตให้มากที่สุด และให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่สุดเท่าที่จะทำได้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาได้เห็นภาพประวัติศาสตร์ชาติไทยอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีสภาพที่แตกต่างไปจากภาพของประวัติศาสตร์ทางการเมือง และประวัติศาสตร์ทางสังคม ที่ได้เคยศึกษามา นักศึกษาจะเห็นว่า ชาวไทยสมัยก่อนดำเนินชีวิตกันอย่างไร เช่น เขาเหล่านั้นทำนา ทำสวน ทำไร่ หรือทำมาค้าขายกันอย่างไร และในการดำรงชีวิตของเขาเหล่านั้น ให้ความสำคัญกับสิ่งใด ผูกพันกับลักษณะเศรษฐกิจประเภทใด นอกจากนั้นยังทำให้ทราบว่า เขาเหล่านั้นได้รับความคุ้มครองทางเศรษฐกิจจากผู้ปกครองประการใดบ้าง เช่นนี้เป็นต้น

ขอบเขตของการศึกษา

เนื้อหานี้จะครอบคลุมการทำมาหากินของชาวไทยในทุก ๆ อาชีพเท่าที่โอกาสและเอกสารจะอำนวย และครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ยุคสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ แต่สำหรับยุครัตนโกสินทร์สมัยหลัง ๆ นั้นได้กล่าวไว้แต่เพียงสังเขป ทั้งนี้เพราะมีนักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ได้เขียนเอาไว้เป็นจำนวนมากแล้ว

ประโยชน์ที่นักศึกษาจะได้รับ

ประการแรก เห็นภาพการทำมาหากินของชาวไทยในอดีตอย่างชัดเจนว่า ในอดีตนั้น เขาเหล่านั้นประกอบอาชีพอะไรกันบ้าง และแต่ละยุคแต่ละสมัยมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันประการใด

ประการที่สอง นักศึกษายังได้มีโอกาสพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสมัยนั้น ๆ ว่า มีปัญหาประการใดและทางผู้ปกครองได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนประการใดบ้าง เพื่อจะได้นำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาพิจารณาเทียบเคียงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ว่าเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร และควรจะแก้ไขไปในทำนองใด เช่น ปัญหาชาวนา เป็นต้น

ประการที่สาม นักศึกษาสามารถมองเห็นการวิวัฒนาการของสถาบันทางเศรษฐกิจบางประการ ที่ยังใช้มาจนปัจจุบัน ว่า มีความเป็นมาอย่างไร เช่น เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน เรื่องการค้า และระบบภาษีอากร เป็นต้น

ประการที่สี่ นักศึกษาจะได้ทราบถึงสถาบันทางเศรษฐกิจบางประการที่ได้มีความสำคัญในอดีต แต่ได้เสื่อมและยกเลิกไปแล้ว เช่น การค้าสำเภา เรื่องส่วย พ่อค้าวัวต่าง ผู้บุกเบิกการค้าภายในทางภาคเหนือ หรือเรื่องเจ้าภาษีนายอากร เป็นต้น

วิธีการเรียบเรียง

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ โดยอาศัยเอกสาร เอกสารที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) อาทิ จดหมายเหตุพระราชหัตถเลขา สนธิสัญญา กฎหมาย ประกาศ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ส่วนเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่หนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ

ในการเรียบเรียงตำราเล่มนี้ ผู้เขียนได้ใช้รูปภาพและตารางประกอบเรื่องบ้างตามสมควร ด้วยมีจุดประสงค์ที่จะให้นักศึกษามีความเข้าใจและใกล้ชิดเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เพื่อให้นักศึกษาและผู้อ่านเข้าใจในการอ้างอิงหลักฐาน ผู้เขียนจึงขอชี้แจงว่า ห.ส.ช. เป็นตัวย่อของ หอสมุดแห่งชาติ และคำว่า ห.จ.ช. เป็นตัวย่อของ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สำหรับภาษาอังกฤษ ตัวย่อ J.S.S. หมายถึง Journal of the Siam Society ซึ่งเป็นวารสารของสยามสมาคม